

Крыніцы агульнай гісторыі і гісторыі Беларусі аб утварэнні дзяржаўнасці на землях усходніх славян: іх навуковая надзейнасць, ідэалагізацыя і палітызацыя

Мандрык І.У.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”, Віцебск

Артыкул падрыхтаваны шляхам перакрыжаванага аналізу шматлікіх друкаваных крыніц, у якіх асвятляецца працэс утварэння палітычных структур дзяржавы ва ўсходніх славян і яе першапачатковай назвы. Разгледжаны самыя дыскусійныя пытанні, якія вядуцца па праблеме прысутнасці варагаў на тэрыторыі Старажытнай Русі, іх значэнні для фарміравання тут дзяржаўнасці, а таксама аб походжанні беларускай дзяржавы і яе эвалюцыі. Указваецца на недастатковую навуковую распрацаванасць дадзенай тэмы і сур’ёзныя метадалагічныя цяжкасці пры яе даследаванні, што звязана з мноствам поглядаў, іх недакладнасцямі і палітызацыяй.

Мэта артыкула – высвятленне сапраўднасці выкладзеных у крыніцах агульнай гісторыі і гісторыі Беларусі фактаў аб фарміраванні і развіцці нацыянальна-дзяржаўных утварэнняў на Русі.

Матэрыял і метады. Выкарыстаны шматлікія замежныя і айчыныя гістарычныя крыніцы, у якіх разглядаецца працэс утварэння і станаўлення дзяржаўнасці і дзяржаў ва ўсходніх славян, а таксама з’яўлення выкладзеных на сёння канцэпцый аб утварэнні і эвалюцыйным станаўленні беларускай дзяржавы. Даследаванне праводзілася на аснове комплекснай сістэмы метадаў: храналагічнага, рэтраспектыўнага, аналізу, актуалізацыі, аўтарскіх высноў.

Вынікі і іх абмеркаванне. Расійскія і беларускія гісторыкі, навукоўцы іншых краін прысвяцілі шмат намаганняў стварэнню канцэпцый пра з’яўленне перадумоў для дзяржаўнага аб’яднання славянскіх плямён, даследаванню ролі варагаў у фарміраванні раннефеадальнай Старажытнарускай дзяржавы з назвай Русь, вытокаў беларускай дзяржавы і яе эвалюцыі. У артыкуле звяртаецца ўвага на тое, што ў друкаваных раней крыніцах яшчэ і на сёння пры апісанні дадзенага гістарычнаму этапу нашай мінуўшчыны наглядаюцца сур’ёзныя недакладнасці, схематызм, а то і проста блытаніна. З улікай усіх даследаванняў аўтар праводзіць іх аналіз, выказвае ўласныя меркаванні, робіць асабістыя высновы.

Заклучэнне. Калі браць пад увагу ўсе навуковыя погляды аб утварэнні і эвалюцыйным станаўленні дзяржавы ва ўсходніх славян, што існуюць на гэты момант, можна ўбачыць, што дадзены гістарычны этап нашай агульнай мінуўшчыны яшчэ не мае глыбокага асэнсавання. Версіі і тлумачэнні гісторыкаў носяць аўтарскую інтэрпрэтацыю і даволі супярэчлівыя. Аўтар артыкула падтрымлівае канцэпцыю навукоўцаў аб тым, што паступовы пераход ад родаплемяннога ладу да класавага і дзяржаўнага на землях усходніх славян абумоўлены не з’яўленнем тут вікінгаў, а эканамічнымі, сацыяльнымі і палітычнымі фактарамі.

Ключавыя словы: варагі, Кіеўская Русь, Новагародскае княства, Полацкае княства, Русь, Старажытнаруская дзяржава, Ёсходнеславянская дзяржава.

General History and History of Belarus Sources on the Establishment of State in Eastern Slavonic Lands: their Scientific Reliability, Ideologization and Politization

Mandrik I.V.

Educational Establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

The article is prepared by means of a cross-analysis of multiple edited sources which highlight the process of creating political structures of Eastern Slavonic state and its original name. Most controversial issues on the problem of the presence of enemies on the territory of Ancient Russia are considered, their significance in building up the state as well as the origin of Belarusian state and its evolution. Insufficient research of this topic is pointed out as well as serious methodological shortcomings in studying it which is connected with multiple ideas, their indefiniteness and politization.

The purpose of the research is identification of the essence of the presented in General History and History of Belarus sources facts about the shaping and the development of national state establishments in Russia.

Material and methods. Multiple foreign and domestic historical sources are used, in which the process of shaping and maturation of the phenomenon of state and states of Eastern Slavs is considered as well as the contemporary concepts of shaping and evolutionary maturation of Belarusian state. The research is based on a complex system of methods: the chronological, the retrospective analysis, actualization of author's concepts.

Findings and their discussion. Russian and Belarusian historians, scholars from other countries made a lot of efforts to shape concepts about the creation of preconditions for the state union of Slavonic tribes, to study the role of enemies in shaping the early feudal Old Russian state which was called Russ (Russia), the sources of Belarusian state and its evolution. Attention is paid to the fact that in published earlier sources still nowadays there are serious mistakes, confusion and unclarity concerning the mentioned historical stage of our past. With the respect to all the researches, the author conducts their analysis, expresses his own ideas, and makes personal conclusions.

Conclusion. Taking into account all existing scientific ideas about the creation and evolutionary maturation of Eastern Slavonic state, we should understand the evidence that this historical stage of our common past hasn't been deeply considered yet. Historians' versions and interpretations are only authors' interpretations; they are rather contradictory. The author of the article supports the researchers' concept that a gradual transition from the tribal order to the class and state economy in Eastern Slavonic lands isn't conditioned by the intrusion of Vikings but by economic, social and political factors.

Key words: Vikings, Kiev Russ, Novgorod Principality, Polotsk Principality, Russ (Russia), Ancient Russian state, Eastern Slavonic state.